

УДК 347.965.6

Лариса Чекмарьова,*аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВИЙ СТАТУС СТОРІН ЗА ДОГОВОРОМ СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Статтю присвячено дослідженню правового статусу сторін за договором страхування професійної відповідальності адвоката, аналізу підходів різних учених до цього суб'єктного складу, а також формулюванню висновків і пропозицій, спрямованих на вдосконалення законодавства в цій сфері.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, страхування професійної відповідальності, страхування професійної відповідальності адвоката, суб'єкти договору страхування професійної відповідальності адвоката, страхувальник, страховик, треті особи.

Постановка проблеми. Професійна відповідальність є важливим фактором будь-якого виду професійної діяльності. Різноманіття майнової шкоди, яка може бути завдана професіоналом своєму клієнту, зумовлює проблему її фінансової компенсації, яка може бути вирішена за допомогою страхування професійної відповідальності.

Будь-яка професійна діяльність, до якої належить також адвокатська, пов'язана з ризиком завдання шкоди клієнтам (особам, яким надається професійна правнича допомога). Як і будь-який професіонал, адвокат може неналежно виконувати свої професійні обов'язки або уникати їх виконання, унаслідок чого своїми діями чи бездіяльністю заподіяти майнової шкоди інтересам клієнта. Будь-яка особа, яка отримує професійну правничу допомогу, розраховує на компетентність і сумлінність професіонала. Якщо клієнтові заподіяно шкоду, він має право на відшкодування шкоди, що була заподіяна йому невиконанням або неналежним виконанням адвокатом своїх професійних обов'язків. Страхування професійної відповідальності покликане захистити майнові інтереси адвоката, пов'язані з його обов'язком відшкодувати шкоду, заподіяну клієнтам під час здійснення професійної діяльності, і водночас захистити майнові інтереси клієнтів. Важливим механізмом відшкодування майнової шкоди інтересам клієнта є страхування професійної відповідальності адвоката. Тому дослідження відносин, що виникають у зв'язку зі здійсненням такого страхування, не втрачає своєї актуальності.

Варто звернути увагу також на те, що науковці, вживаючи поняття «страхування професійної відповідальності адвоката» та наполягаючи на його важливості, на жаль,

не акцентують увагу на суб'єктах страхових правовідносин за договором страхування професійної відповідальності адвоката, що потребує детального дослідження й подальшого вдосконалення законодавства із цього питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання страхування професійної діяльності загалом вивчалися В.В. Заборовським, М.В. Кравченком, А.С. Михайловою, Д.В. Наумовим, Н.О. Обловацькою, С.Л. Сотниковим та іншими вченими. Незважаючи на значний внесок згаданих авторів у дослідження окремих аспектів страхування професійної відповідальності адвоката, подальшого розгляду вимагають питання правового статусу суб'єктів за договором страхування професійної відповідальності адвоката.

Мета статті полягає в дослідженні правового статусу суб'єктів за договором страхування професійної відповідальності адвоката, аналізі підходів різних учених до визначення правового статусу суб'єктів страхових правовідносин та наданні пропозицій щодо подальшого вдосконалення законодавства в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Для ефективного функціонування інституту страхування професійної відповідальності адвоката вагоме значення має визначення суб'єктного складу страхових правовідносин, що виникають із цього виду страхування. Тому безпосередньо зупинимося на сторонах договору страхування професійної відповідальності адвоката, а саме на страховику та страхувальнику. Також з огляду на те, що договір страхування професійної відповідальності є договором на користь третьої особи, розглянемо правовий статус вигодонабувача.

Важливим постає питання про те, хто має бути страхувальником. Адже відомо, що адвокатська діяльність здійснюється як адвокатським бюро та адвокатським об'єднанням (юридичними особами), так і адвокатами, які здійснюють свою діяльність індивідуально (самозайнятими особами).

З огляду на специфіку страхування професійної відповідальності адвоката як окремого виду страхування професійної відповідальності та особу адвоката як особливого учасника цих страхових правовідносин розглянемо насамперед особливості правового статусу адвоката як страхувальника.

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон) адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше 2 років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю [1].

Таким чином, встановлені законодавчі вимоги до адвоката як особи, яка здійснює професійну діяльність, дають можливість стверджувати, що адвокат володіє всіма ознаками професіонала. Здійснення адвокатської діяльності засноване на отриманні спеціальної освіти, складенні кваліфікаційного іспиту, володінні спеціальною підготовкою й досвідом роботи в галузі права. Тобто адвокат здійснює особливий вид професійної діяльності, який відрізняється від інших. Так, у навчальному посібнику за загальною редакцією С.Я. Фурси та Н.М. Бакаянкової «Адвокатура України» надається таке визначення адвокатської діяльності: «професійна діяльність адвоката, спрямована на захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб» [2, с. 107].

Ми згодні з твердженням, наведеним у навчальному посібнику «Організація роботи адвокатури в Україні», про те, що адвокатською діяльністю є кваліфікована юридична допомога, яка надається на професійній основі особами, які отримали статус адвоката в порядку, встановленому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», фізичним і юридичним особам із метою захисту їхніх прав, свобод та інтересів, а також забезпечення доступу до правосуддя. Автори посібника виокремлюють такі характерні ознаки адвокатської діяльності як особливого виду соціально значущої діяльності: 1) являє собою кваліфіковану правову (юридичну) допомогу; 2) здійснюється на професійній основі; 3) являє собою правову допо-

могу як фізичним, так і юридичним особам, а також органам державної влади, місцевого самоврядування та власне державі; 4) не є підприємницькою діяльністю; 5) характеризується дотриманням адвокатської етики [3, с. 101–102].

До всіх вищезазначених ознак, на нашу думку, необхідно додати ще такі характерні риси адвокатської діяльності: 1) характеризується наявністю самостійних незалежних самоврядних організацій регіонального та вищого рівнів; 2) характеризується особливим механізмом притягнення до професійної відповідальності, який здійснюється професійними адвокатськими органами; 3) здійснюється на основі особливого порядку доступу до адвокатської професії; 4) здійснюється на постійній основі підвищення кваліфікації адвоката.

Отже, ми розглянули характерні ознаки адвоката як особливого суб'єкта професійної діяльності та визначили, що щодо здійснення адвокатської діяльності законодавець встановив певні кваліфікаційні вимоги для осіб, які мають статус адвоката, специфіку діяльності якого необхідно враховувати під час страхування професійної відповідальності адвоката.

Маючи правовий статус адвоката, який засвідчує право на заняття адвокатською діяльністю, адвокат може здійснювати професійну діяльність індивідуально, як самозайнята особа (ст. 13 Закону), або бути учасником адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання (ст. ст. 14–15 Закону). Очевидно, що в обох випадках професійний характер його діяльності залишиться незмінним. Тому постає питання про те, чи можуть адвокатське об'єднання та адвокатське бюро бути страхувальниками.

Частина 2 ст. 984 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) та ст. 3 Закону України «Про страхування» закріплюють, що страхувальниками визнаються юридичні особи та дієздатні фізичні особи, які уклали зі страховиками договори страхування або є страхувальниками відповідно до законодавства України [4]. Незважаючи на те, що зазначена норма закону дає змогу розглядати як страхувальників і фізичних, і юридичних осіб, щодо страхування професійної відповідальності юридичних осіб думки авторів розділилися.

У науковій літературі, присвяченій питанням страхування професійної відповідальності, є позиція щодо визнання суб'єктом професійної діяльності (а отже, і суб'єктом професійної відповідальності) та страхувальником за договором страхування професійної відповідальності лише фізич-

ної особи (Л.М. Горбач, О.Б. Каун, В.Д. Бігдаш, Т.В. Бабко та інші вчені [5, с. 13–14]). Цієї ж думки дотримується Д.В. Наумов, який вважає: «Стосовно договору страхування професійної відповідальності адвокатів страхувальником буде визнано тільки фізичну особу (адвоката), оскільки юридична особа страхувати свою професійну відповідальність не може, тому що не має професії» [6, с. 59]. З наведеного варто зробити висновок, що юридична особа не може бути страхувальником за договором страхування професійної відповідальності, оскільки вона не може мати будь-яку професію, не володіє спеціальними знаннями тощо.

Ми згодні з думкою іншої групи науковців, представниками якої є Н.Б. Грищенко, Р.Р. Долотіна, А.С. Михайлова, С.Л. Сотников, О.А. Файер, щодо того, що професійну діяльність можуть здійснювати не лише фізичні, а й юридичні особи. Як зазначає С.Л. Сотников, юридичні особи також можуть бути поділені на види залежно від сфери діяльності або «професії» [7, с. 38]. Отже, суб'єктом професійної діяльності може бути як фізична особа та фізична особа – підприємець, яка виконує певний вид професійної діяльності (адвокат, нотаріус, арбітражний керуючий, архітектор, лікар та інші), так і юридична особа (митний брокер, оцінювач, спеціалізований депозитарій, аудиторські, адвокатські, бухгалтерські, фармацевтичні фірми, туристичні агенції, агентства з нерухомості тощо) [5, с. 15]. Більше того, професійна діяльність юридичних осіб залежить насамперед від професійних навичок фізичних осіб, які працюють за трудовим договором або виконують частину професійних обов'язків за цивільно-правовими договорами. Однак правові наслідки за шкоду, завдану третім особам унаслідок професійних помилок фізичних осіб, виникають у юридичної особи, яка залучила їх до здійснення професійної діяльності. У цивільному обороті фізичні особи можуть виступати як безпосередньо (суб'єкти цивільного права), так і опосередковано (у вигляді працівників юридичної особи) [5, с. 15].

Відповідно до Закону адвокатське бюро є юридичною особою, створеною одним адвокатом, а адвокатське об'єднання є юридичною особою, створеною шляхом об'єднання двох чи більше адвокатів (учасників). Стороною договору про надання правової допомоги є адвокатське бюро або адвокатське об'єднання. Адвокатське бюро та адвокатське об'єднання можуть залучати до виконання укладених договорів про надання правової допомоги інших адвокатів на договірних засадах (ст. ст. 14, 15 Закону).

Якщо адвокат є учасником адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання або залучений для надання правничої допомоги бюро чи об'єднанням, то договір страхування, укладений цим бюро чи об'єднанням, забезпечує страхування його професійної відповідальності. Однак, на нашу думку, якщо адвокат, залучений для надання правничої допомоги бюро чи об'єднанням, веде водночас самостійну діяльність, він повинен застрахувати свою професійну відповідальність, яку може понести у зв'язку із цією діяльністю. Отже, з огляду на те, що адвокатське об'єднання і бюро є юридичними особами та виступають стороною договору надання правової допомоги, вони можуть бути страхувальниками під час укладення договору страхування професійної відповідальності.

Також в Україні, відповідно до ст. 59 Закону, адвокат іноземної держави може здійснювати адвокатську діяльність на території України, отримавши дозвіл відповідно до Закону. У цьому разі зазначені адвокати під час здійснення адвокатської діяльності в нашій країні також повинні страхувати свою професійну відповідальність, укладаючи відповідний договір з особою, яка може бути страховиком згідно з українським законодавством.

Таким чином, можна виділити такі види договорів страхування залежно від особи страхувальника:

1) укладення договору страхування адвокатами, які здійснюють свою діяльність індивідуально, – саме останні будуть страхувальниками (у разі, якщо договір про надання правової допомоги укладається між клієнтом та адвокатом);

2) укладення договору страхування адвокатським бюро чи адвокатським об'єднанням, – саме останні виступатимуть страхувальниками, (у разі, якщо договір про надання правової допомоги укладається між клієнтом та адвокатським бюро чи адвокатським об'єднанням);

3) укладення договору страхування адвокатами іноземної держави, – саме останні будуть страхувальниками (у разі, якщо договір про надання правової допомоги укладається між клієнтом та адвокатом іноземної держави).

Підводячи підсумок щодо правового статусу страхувальника, варто виділити такі ознаки, що характеризують правовий статус адвоката як суб'єкта страхових правовідносин у межах страхування його професійної відповідальності:

- а) наявність статусу адвоката;
- б) безпосередню участь у договорі страхування;
- в) володіння повною мірою всіма правами й обов'язками за договором страхування,

за винятком права на отримання страхового відшкодування [6, с. 63].

Не менш важливою стороною договору страхування професійної відповідальності є страховик, який згідно із ч. 1 ст. 984 ЦК України та ст. 2 Закону України «Про страхування» є юридичною особою, що створена для здійснення страхової діяльності та одержала у встановленому законом порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності [4].

Страховик – це юридична особа, яка відповідно до договору або на підставі закону бере на себе обов'язок відшкодувати шкоду, завдану страхувальнику (застрахованій особі, вигодонабувачу або третій особі) у результаті настання певної події (страхового випадку) [9].

Варто зазначити, що страхування професійної відповідальності різних суб'єктів, у тому числі адвокатів, упродовж останніх років здійснювалося багатьма провідними вітчизняними комерційними страховими організаціями. Проте зараз отримує поширення думка про доцільність страхування професіоналів у тій чи іншій професійній діяльності товариствами взаємного страхування.

Крім комерційних страхових організацій, на український страховий ринок вийшли також некомерційні страхові організації – товариства взаємного страхування, діяльність яких передбачена Законом України «Про страхування», який надає право на створення товариств взаємного страхування [4]. Механізм їх функціонування визначений Тимчасовим положенням про товариство взаємного страхування, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 1 лютого 1997 р. [10]. Такі товариства взаємного страхування на сьогодні перебувають на етапі розвитку та неодноразово позитивно характеризуються науковцями й практиками, зокрема А.С. Адамовим, І.В. Тимошенком та іншими авторами.

Як слушно зазначає І.В. Тимошенко, специфіка взаємного страхування полягає в тому, що воно являє собою некомерційну форму страхового захисту на основі домовленості групи осіб про відшкодування один одному в певних частках збитків у разі настання страхових випадків. Страховий фонд організацій такого виду створюється за рахунок пайової участі членів, тому страхувальники є водночас страховиками. Головне завдання товариств взаємного страхування полягає не в отриманні прибутку, а в наданні своїм членам найбільш якісних, різноманітних і доступних за ціною страхових послуг [11, с. 175].

Отже, взаємне страхування є одним із різновидів страхової діяльності, що здійснюється спеціальним суб'єктом – товариством взаємного страхування. Відповідно до ч. 4 Тимчасового положення про товариство взаємного страхування відповідальністю товариства взаємного страхування є зобов'язання щодо виплати страхових сум і страхових відшкодувань членам цього товариства в разі настання страхових випадків. При цьому загальні зобов'язання товариства взаємного страхування визначаються як сума зобов'язань щодо страхових ризиків усіх членів цього товариства, страхування яких передбачене договором між ними. Відповідно до цього страховою сумою є сума, у межах якої провадяться виплати в разі настання страхових випадків для кожного із членів товариства [10].

Заслужують на увагу такі переваги функціонування товариств взаємного страхування, визначені І.В. Тимошенком:

- організаціями взаємного страхування керують не інвестори, які прагнуть максимізувати прибуток, а безпосередньо страхувальники-співвласники, що дає їм змогу найбільш повно враховувати свої страхові інтереси, специфіку ризиків, а також стимулює до активної участі в управлінні;
- в об'єднаннях взаємного страхування плата за користування страховими послугами є значно нижчою за рахунок виключення прибутку зі структури тарифу та відсутності адміністративних витрат, витрат на рекламу, на пошук нових клієнтів;
- доходи товариства залишаються в страхувальника та використовуються зазвичай для зростання фонду або подальшого зменшення страхових внесків;
- виплати страхових відшкодувань здійснюються в повному обсязі, тому що гарантом виконання зобов'язань щодо забезпечення страховим захистом кожного учасника є всі члени товариства спільно;
- на основі взаємоконтролю забезпечується більша вірогідність дотримання умов страхування в разі настання страхових випадків [11, с. 176–177].

При цьому, на наше переконання, для найбільш ефективного розвитку страхування професійної відповідальності адвоката та захисту інтересів учасників правовідносин необхідно позначити як страховика саме товариство взаємного страхування. Товариства взаємного страхування приводять до об'єднання учасників для страхування однорідних ризиків, що не може не дати певний поштовх до систематизації й вивчення вузької, специфічної галузі, діяльність професіоналів у якій буде підлягати страхуванню, а отже, й аналізу їх професійних помилок (страхових випадків з урахуванням їх осо-

бливостей), а також дасть змогу більш ефективно відрегулювати механізм здійснення превентивних заходів, спрямованих на недопущення настання страхових випадків [12, с. 100–101]. Тому ми пропонуємо створити Асоціацію страхування професійної відповідальності адвокатів, членами якої будуть адвокати. Подібна асоціація ефективно функціонує в Угорщині.

Іншим учасником страхових правовідносин є третя особа, або вигодонабувач. Частина 4 ст. 3 Закону України «Про страхування» прямо вказує на те, що вигодонабувачами є фізичні та юридичні особи, які можуть зазнати збитків у результаті настання страхового випадку. Адже за договором страхування відповідальності, згідно зі ст. 4 Закону України «Про страхування», відшкодуванню підлягають шкода, заподіяна особі чи майну, а також збиток, заподіяний юридичній особі. Тільки після настання страхового випадку у вигодонабувача з'являється право отримати страхове відшкодування. Проте до настання зумовленої події вигодонабувач не має жодних прав [8, с. 161].

Відносинам адвоката з клієнтами присвячено розділ III Правил адвокатської етики, за яким адвокат надає правову допомогу на підставі договору про надання правової допомоги з клієнтом або за призначенням слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України).

Відповідно до ст. 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» підставами для надання адвокатом правової допомоги є договір про надання правової допомоги, а згідно зі ст. 14 Правил адвокатської етики – договір (контракт), укладений з органом (установою) з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Договір про надання правової допомоги – це договір, за яким одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується надавати правову допомогу іншій стороні договору (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору, у випадку, якщо така оплата передбачена договором [13].

У всіх інших випадках доручення клієнта на надання йому адвокатом правової допомоги підлягає оформленню у формі письмової угоди про надання правової допомоги. У разі, коли укладення письмової угоди є неможливим, а клієнт потребує надання негайної правової допомоги, письмова угода укладається потім [14].

Коли за наданням професійної правничої допомоги до адвоката самостійно звертається фізична або юридична особа, то необхідність укладення договору про надання правової допомоги не викликає сумніву, однак коли мова йде про надання безоплатної вторинної правової допомоги відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу», а також правової допомоги за призначенням згідно зі ст. ст. 48, 49 КПК України, то при цьому йдеться не про допомогу цивільно-правового характеру, а, як слушно зазначає А.С. Михайлова, про надання «юридичної допомоги, гарантованої державою» [12, с. 128].

Згідно із ч. 4 ст. 27 Закону договір про надання правової допомоги може укладатися на користь клієнта іншою особою, яка діє в його інтересах. Особливості укладення й змісту контрактів (договорів) з адвокатами, які надають безоплатну правову допомогу, встановлюються законом, що регулює порядок надання безоплатної правової допомоги. Отже, у зв'язку з тим, що зазначена норма закону передбачає можливість розмежування платника за правову допомогу та безпосереднього допомоگوотримувача, виділимо такі види допомоги:

1) допомога, яка надається адвокатом клієнту за договором, що укладений іншою особою на користь клієнта (у цьому разі договір укладається за моделлю договору на користь третьої особи (клієнта), яка буде безпосереднім отримувачем правової допомоги, а платником і замовником цих послуг буде виступати інша особа (один із подружжя, родичі тощо));

2) допомога, що надається адвокатом за призначенням слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду (у цьому разі угода укладається за моделлю договору на користь третьої особи (клієнта), яка буде безпосереднім отримувачем правової допомоги, а платником і замовником цих послуг буде виступати держава).

Неодноразово в юридичній літературі підкреслювалося, що страхуються саме майнові інтереси самого страхувальника (адвоката), які пов'язані з ризиком притягнення його до відповідальності відшкодувати шкоду, завдану третій особі (клієнту) у результаті невиконання або неналежного виконання адвокатом своїх професійних обов'язків, у подальшому. Отже, вигодонабувачем за договором страхування професійної відповідальності адвоката варто визнавати третю особу (клієнта), якій заподіяно шкоду внаслідок невиконання чи неналежного виконання адвокатом своїх професійних обов'язків.

Висновки

Таким чином, суб'єктами страхування за договором страхування професійної відповідальності адвоката є страховик, страхувальники та треті особи.

Страховик – товариство взаємного страхування (Асоціація страхування професійної відповідальності адвоката), яке є юридичною особою та створене для здійснення страхової діяльності з метою страхування ризиків членів цього товариства.

Товариства взаємного страхування приводять до об'єднання учасників для страхування однорідних ризиків, що не може не дати певний поштовх до систематизації та вивчення вузької, специфічної галузі, діяльність професіоналів у якій буде підлягати страхуванню, а отже, й аналізу їх професійних помилок, а також дасть змогу більш ефективно відрегулювати механізм здійснення превентивних заходів, спрямованих на недопущення настання страхових випадків. Отже, ми пропонуємо створити Асоціацію страхування професійної відповідальності адвокатів, членами якої будуть адвокати.

Страхувальники – адвокати, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально, адвокатське бюро чи адвокатське об'єднання, адвокат іноземної держави, який має право здійснювати адвокатську діяльність на території України відповідно до чинного законодавства.

Страхувальниками відповідно до договору страхування професійної відповідальності можуть виступати адвокати, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально, адвокатські бюро та адвокатські об'єднання, а також адвокати іноземної держави, які мають право здійснювати адвокатську діяльність на території України відповідно до чинного законодавства. Якщо адвокат є учасником адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання або залучений для надання правничої допомоги бюро чи об'єднанням, то договір страхування, укладений цим бюро чи об'єднанням, забезпечує страхування його професійної відповідальності. Однак, на нашу думку, якщо адвокат, залучений для надання правничої допомоги бюро чи об'єднанням, веде водночас самостійну діяльність, він повинен застрахувати свою професійну відповідальність, яку може понести у зв'язку із цією діяльністю.

Треті особи – фізичні або юридичні особи, яким заподіяно шкоду внаслідок невиконання чи неналежного виконання адвокатом своїх професійних обов'язків.

Вигодонабувачем за договором страхування професійної відповідальності адвоката

варто визнавати третю особу (клієнта), якій заподіяно шкоду внаслідок невиконання або неналежного виконання адвокатом своїх професійних обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. С. 1438. Ст. 282.
2. Адвокатура України: підручник: у 2 кн. / за заг. ред. С.Я. Фурси та Н.М. Бакаєвої. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Алерта, 2016. Кн. 1: Організація адвокатури (з практикумом). 864 с.
3. Організація роботи адвокатури в Україні: навч. посібник / Т.Б. Вільчик, О.М. Овчаренко, А.В. Іванцова та ін.; за заг. ред. І.Є. Марочкіна. Х.: Право, 2014. 392 с.
4. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 18. Ст. 78.
5. Файер О.А. Страхування професійної відповідальності: цивільно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Х., 2011. 198 с.
6. Наумов Д.В. Гражданско-правовое регулирование обязательного страхования профессиональной имущественной ответственности адвоката: дисс. ... канд. юрид. наук. Волгоград, 2011. 210 с.
7. Сотников С.Л. Страхование профессиональной ответственности: дисс. ... канд. юрид. наук. Красноярск, 2010. 231 с.
8. Адамов А.С. Суб'єкти страхових правовідносин. Актуальні проблеми держави і права. 2008. Вип. 42. С. 156–161.
9. Суб'єкти страхових правовідносин. URL: https://pidruchniki.com/1566072148695/pravo/subyekt_i_strahovih_pravovidnosin.
10. Про затвердження Тимчасового положення про товариство взаємного страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 лютого 1997 р. № 132 / Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/132-97-p>.
11. Тимошенко І.В. Механізм функціонування товариств взаємного страхування і страхових кооперативів: перспективи розвитку в Україні. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2011. № 6(51). Ч. 2. С. 173–179.
12. Михайлова А.С. Гражданско-правовое регулирование страхования профессиональной ответственности адвокатов по законодательству Российской Федерации: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право». М., 2011. 233 с.
13. Правила адвокатської етики. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf.
14. Шатарська Т.Н. Етичні засади відносин адвоката з клієнтами. Підстави для надання адвокатом правової допомоги. Фор-

ма та зміст договору про надання правової допомоги. URL: <http://www.shatarska.in.ua/7-etichni-zasadi-vidnosin-advokata-z->

[kliyentami-pidstavi-dlya-nadannya-advokatom-pravovoi-dopomogi-forma-ta-zmist-dogovoru-pro-nadannya-pravovoi-dopomogi/](http://www.shatarska.in.ua/7-etichni-zasadi-vidnosin-advokata-z-kliyentami-pidstavi-dlya-nadannya-advokatom-pravovoi-dopomogi-forma-ta-zmist-dogovoru-pro-nadannya-pravovoi-dopomogi/).

Статья посвящена исследованию правового статуса субъектов по договору страхования профессиональной ответственности адвоката, анализу подходов различных ученых к этому субъектному составу, а также формулировке выводов и предложений, направленных на совершенствование законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская деятельность, страхование профессиональной ответственности, страхование профессиональной ответственности адвоката, субъекты договора страхования профессиональной ответственности адвоката, страхователь, страховщик, третьи лица.

The article is devoted to the investigation of the legal status of the subjects under the insurance contract of professional liability of an attorney, to the analysis of the approaches of different scholars to this subject structure, as well as the formulation of conclusions and proposals aimed at improvement the legislation in this field.

Key words: attorney, practice of law, insurance of professional discipline, insurance of professional discipline of attorney, insurance compensation, subjects of the insurance of professional discipline of attorney, insured, insurer, third parties.